

שמוליק פרידמן - מועצת החלב, מאל"ה
shmulik@is-d-b.co.il

השפעת גורמי עקה (סטרס) על בריאות העטין וייצור החלב

גורמי עקה ותנאי מחיה ירודים עלולים לגרום לשינויים מטבולים, פיזיולוגיים והורמונליים ובעקבותיהם גם פגיעה בבריאות, ביכולות ייצור החלב וכמובן ברווחת בע"ח

גורמי העקה ותוצאותיה

גורמי העקה יכולים להתחלק לשתי קבוצות עיקריות - אלו אשר פעולתן מהירה, חזקה ועל פי רוב קצרה בזמן (אקוטיים), ואילו האחרים השפעתם מתונה בעוצמתם, אולם מתמשכים למשך תקופה ארוכה יותר (ימים, חודשים, שנים).

מבין הגורמים האקוטיים ניתן לציין: רעש, צעקות, מכות, הפחדות (כלבים וחיות בר), שינויים קיצוניים בהזנה, במזג אוויר, פעולות בנייה במשק, מתן חיסונים לכלל העדר וטילוף המוני.

בעקבות הפרעות אלו משוחררים מספר הורמונים, כדוגמת קורטיזול ואדרנלין, אשר פעולתם הבסיסית היא להתאים מידית את בע"ח למצבו החדש ולגרום לו באמצעות הגברת הדופק, לחץ הדם, הנשימה ופעולת הלב, להימלט ממצב העקתי האקוטי שבו הוא נמצא. בתנאים הקיימים כיום במשק החקלאי, אין באפשרות בע"ח להימלט, אי לכך המצב העקתי בחלק מהמקרים מתקיים עד ל"התרגלות" לכאורה של בע"ח למצב החדש.

כאשר פעולות העקה מתרחשות בזמן החליבה הרי הן גורמות לשחרור אדרנלין המונע או עוצר את "הורדת החלב" ומכאן גם פגיעה בתהליך החליבה וכמובן, גם בבריאות העטין (מבכירת רגישות במיוחד למצב זה)

כאשר פעולות העקה מתרחשות בזמן החליבה הרי הן גורמות לשחרור אדרנלין המונע או עוצר את "הורדת החלב" ומכאן גם פגיעה בתהליך החליבה וכמובן, גם בבריאות העטין (מבכירת רגישות במיוחד למצב זה).

גם התנהגויות פיזיולוגיות וממשקיות, לכאורה "רגילות", עלולות להוות גורמי עקה ברמות עוצמה שונות ובתלוי לזמן חשיפתם על בע"ח. לדוגמה: "זמן דרישה", אירוע המלטה, העברת בע"ח בתוך הקבוצות, הקמת קבוצות חדשות, שינוי סדר חליבה, מעבר לרפת רובוטית ועוד. בכל מקרה, בתכנון הפעילות היומית במשק, יש לקחת גם עובדות אלו בחשבון.

מבין גורמי העקה המתמשכים ניתן לציין בעיקר את עקת החום העונתית, טעויות מתמשכות בהזנה, תנאי ממשק ומרבץ ירודים, מפגעים פיזיים בסככות ובמכון החליבה, "חשמל סטטי", מכונת חליבה לא תקינה, וכן גורמי מחלה (בעיקר ויראליים) הפוגעים ישירות או בעקיפין במערכת החיסון של בע"ח וכמובן, גם בבריאות העטין.

גורמים אלו, לכאורה, השפעתם מתונה אך היא ממושכת בזמן ומכאן גם יכולתם לפגוע במספר מערכות בו זמנית כמו פוריות, עטין, מערכת העיכול ועוד. לדוגמה, עקת החום בארץ (נמשכת כ-3-5 חודשים) פוגעת במערכת החיסונים העצמית ומונעת ממנה לפעול במיטבה.

במקביל, התנאים הסביבתיים בתקופה זו (טמפרטורה 35-37 מעלות צלסיוס, לחות 50%-70% והימצאות חומר אורגני) מאפשרים התפתחות מהירה של אוכלוסיית החיידקים. שילוב של עלייה במספר הפתוגניים בסביבת בע"ח וירידה ביכולת ההגנה העצמית, מביאה לעלייה בנגיעות התוך עטינית ובעקבותיה גם עלייה ברמת הסת"ס.

יש מספר גורמים ויראליים הידועים כמדכאי מערכת החיסון ועלולים להיות מעורבים גם בבריאות העטין. ביניהם אנו מוצאים את וירוס לאוקוזיס הבקר (BLV), הרפס וירוס - 1,4, וירוס הפה והטלפיים, ופרה אינפלואנזה 3. חלק מווירוסים אלו עלולים לגרום ישירות לדלקת עטין קלינית (הוכח

תנאי מרבץ ראויים לרווחת הפרות - סככה מרחבית ברפת נטופה

- התייעצו עם הרופא.
5. הימנעו תמיד משינויים קיצוניים בהזנה. כל שינוי חייב להיעשות בהדרגה ותוך מעקב.
 6. הימנעו משינויים חדים בסדר היום הקבוע של בע"ח.
 7. דווחו לגורמים המקצועיים על ירידה בתאבון, תחלואה לא שגרתית, ירידה בייצור.

צמצום גורמי העקה הינו חלק מפרוטוקול הרפואה המונעת- זול, יעיל והעיקר, שומר על בריאות ורווחת בע"ח שלכם

8. לקראת המלטה (הכנה), בהמלטה, ומיד לאחריה דאגו לתנאים מיטביים סביבתיים ותזונתיים (אלו 3 תקופות קריטיות מבחינת "העומס" על מערכת החיסון העצמית).
9. שמרו על בריאות כלל העדר באמצעות ניטור, מעקב וייעוץ מקצועי על בסיס קבוע.
10. זכרו - צמצום גורמי העקה הינו חלק מפרוטוקול הרפואה המונעת- זול, יעיל והעיקר, שומר על בריאות ורווחת בע"ח שלכם. ■

בניסוי הוקעה) וחלקם הגדול, פוגע ביכולת המערכת החיסונית העצמית להתמודד עם גורמים פתוגניים החודרים לעטין. פגיעה זו מעלה את שיעורי הנגיעות התוך עטינית וכמובן, גם את הסת"ס. יש להבהיר כי הבדיקות המבוצעות במעבדת מאל"ה הנם בדיקות מיקרוביולוגיות ואין הם יכולות לאתר נגיעות או השפעה ויראלית על בריאות העטין. במקרים שבהם יש חשד למעורבות של וירוס, הסימנים הקליניים יופיעו בד"כ ברמת העדר ולא רק ברמת הפרט. הסימנים הקליניים מעבר להופעת דלקות עטין הנם: חום, חוסר תאבון מתמשך, רביצה, חוסר תגובה לטיפולים אנטיביוטיים, פצעים וליקויי קצה פטמה וכמובן, ירידה בייצור החלב. במקרים אלו יש לפנות מידית לרופא המטפל לצורך ביצוע בדיקות נוספות.

מה עושים כדי למזער את נזקי העקה?

1. הימנעו מצעקות, רעש, רדיי, הרצת בע"ח, הפעלת כלב חשמלי, העברות דחופות.
2. שפרו את סביבת בע"ח בחצרות, בסככות ובמכון החליבה - מניעת דחק וצפיפות.
3. מזערו את נזקי עקת החום (הפעלת מערכות צינון ואוורור בחודשים הנדרשים).
4. בצעו חיסונים למניעת מחלות וירליות הפוגעות במערכת החיסון-

חג אביב שמח לכל המגדלים

מייבאים עגלים באיכות, מקצועיות ואמינות
צ'רטרים ישירים מליטא, רומניה, סרביה והונגריה

עגלים מעורבים, בלו בלגי ושחור לבן

<p>1050 אייכט</p> <p>052-2592550</p> <p>בצרה</p>	<p>1310 גליציה</p> <p>052-3203229</p>	<p>1310 גליציה</p> <p>052-3309832</p> <p>נהלל</p>
---	--	--